

УДК:727.113

О.П.Тишкевич

ПОЧАТКОВІ МАЛОКОМПЛЕКТНІ ШКОЛИ

Для забезпечення доступу дітей відповідного шкільного віку до якісної початкової загальної середньої освіти за місцем їх проживання створюються загальноосвітні навчальні заклади I ступеня з малою кількістю учнів. Такі заклади заснуються за можливістю в усіх населених пунктах, які мають не більше 4-х учнів у кожній віковій категорії, але 5 дітей початкового шкільного віку, що мешкають в радіусі 2 кілометрів [1]. Організація навчально – виховного процесу в малочисельних школах значно відрізняється від шкіл з наповнюваністю класів 25-30 учнів. Форми та методи, які використовуються в школах з малою кількістю учнів обумовлюють відмінності в функціонально – планувальній організації будівель малочисельних шкіл, що потребує дослідження.

В галузі проектування шкільних будівель існують роботи, які містять окремі рекомендації щодо шкіл з невеликою наповнюваністю. До архітектурно – типологічних робіт можна віднести монографії та докторські дисертації Ковальського Л.М., Саркісова С.К., Смирнова В.В., Степанова В.І., дисертації та наукові публікації доктора архітектури Слєпцова О.С., кандидатів архітектури Антошкіна В.Ф., Віноградової Т.В., Волкова М.М., Дворкіної О.Б., Дячок О.М., Наумкіна Г.І., Свитка В.А., Сьомки С.В., Чижевського О.П. Питання формування шкіл невеликої місткості розглянуті в 80-х – 90-х роках ХХ століття в роботах кандидатів архітектури Решетнікової Н.В. і Кисельова В.М., але дані пропозиції не можуть бути в повній мірі застосовані в сучасних соціально – педагогічних умовах.

Аналіз педагогічної літератури та нормативних документів виявив напрямки перспективного розвитку, форми, методи навчання та розмір навчальної групи відповідні малочисельній школі, які значно впливають на типи та функціонально – планувальне вирішення шкільних будівель. Особливістю організації навчально - виховного процесу в малокомплектній школі є застосування різновікового навчання, яке передбачає одночасну роботу вчителя з різними віковими групами учнів. Діючі санітарні правила нормують максимальну наповнюваність класів – комплектів : при двосуміщених класах вона не повинна перевищувати 20 осіб, а при три – та чотирисуміщених - 15. На думку педагогів та гігієністів, оптимальна наповнюваність двосуміщених класів – комплектів повинна становити 15 - 16 учнів, а три – та чотирисуміщених – 8-10 . Враховуючи ці рекомендації та п.4 статті 36 Закону України “Про освіту” є доцільними початкові малокомплектні школи з одним класом - комплектом на

8 учнів та двома класами – комплектами на 16 учнів [2,3].

Основним планувальним елементом малокомплектної школи є класне приміщення для двох різновікових груп учнів. Різновікове навчання передбачає широке застосування технічних засобів навчання, різноманітних організаційних форм уроку (самостійна, групова, фронтальна робота), що потребує відповідної архітектурно – планувальної організації класу:

- збільшення площі класного приміщення до 10 м² на одного учня;
- організації рівномірного освітлення за рахунок організації верхнього освітлення та додаткового штучного освітлення в глибині приміщення;
- застосування мобільних меблів та меблів, що трансформуються (одномісних столів 70x50 см, шаф – перегородок) для змін форм роботи протягом уроку;
- збільшення довжини класної дошки до 4м;
- організації робочого місця вчителя площею не менше ніж 6м для застосування технічних засобів навчання.

Одним з перспективних напрямків розвитку шкіл з невеликою наповнюваністю є створення інтегративних моделей загальноосвітніх закладів - структурно цілісних освітніх установ, центром яких є школа, що об'єднує різноманітні освітні, соціальні заклади та заклади культури. Це дозволить концентрувати та кооперувати матеріально – технічні, кадрові, фінансові ресурси різних відомств. Виходячи з педагогічної та фінансової доцільності можливе кооперування початкової школи з квартирою вчителя, дитячим садком, клубом [4].

Модель “Початкова школа – вчительський дім” не є новою – в 30 – 50 – х роках ХХ століття до будівель початкових шкіл були приблоковані квартири вчителів, але з 60–70–х років такі типи не застосовувались. Загальноосвітній заклад “Початкова школа – вчительський дім” може бути однокомплектним на 8 учнів з однією квартирою вчителя та двокомплектним на 16 учнів з двома квартирами.

Кооперовані будівлі клубів та шкіл, дитячих садків та шкіл набули розповсюдження з 70 – х років ХХ століття. Досвід їх будівництва й експлуатації виявив зменшення витрат на облаштування інженерних мереж, виконання робіт, освоєння ділянки.

Будівлі малокомплектних початкових шкіл повинні містити вестибуль з гардеробом, один або два класні приміщення, рекреацію універсального використання з коморою для меблів та снарядною, вчительську, спальні приміщення, санвузли для учнів та вчителів, бібліотеку з комп'ютерною та відеотехнікою, кухню з підсобними приміщеннями, обідню залу. Враховуючи

специфіку навчального процесу в малокомплектній школі, а саме те, що такі предмети як фізична культура, малювання, іноземна мова, співи повинні викладатись вчителями з відповідною кваліфікацією, необхідно передбачити додатково житлове приміщення в будівлі школи.

Застосування будівель такого типу сприятиме підвищенню якості надання освітніх послуг та соціально – освітній підтримці населення.

Література

1. Наказ МОН України від 03.05.06. № 345 “Про затвердження Примірного положення про ” школу – родину”. <http://www.mon.gov.ua>
2. Современная сельская начальная малочисленная школа проблемы: гигиены и охраны здоровья учащихся: Методические рекомендации /Под ред. М.И.Степановой. – М.: Издательство ИПСР РАО, 2003. – 100 с.
3. Закон України. Про внесення змін і доповнень до Закону Української РСР „Про освіту” – К.: Генеза, 1996 – 36 с.
4. Гурьянова М. П. Резервы модернизации сельской малочисленной школы России. – М.: Издательство ИПСР РАО, 2004 - 160 с.

Анотація

В статті розглянуті особливості функціонально – планувального вирішення будівель малокомплектних шкіл.

Аннотация

В статье рассмотрены особенности функционально – планировочного решения зданий малокомплектных школ.